

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา

Factors Affecting Members' Opinions on the Management of Curry Paste Processing Community Enterprises in Songkhla Province

อภิญญา แซ่ไช^{1*} และ ปองพชร ธาราสุก²

Aphinya Sachai^{1*} and Pongpachara Tarasuk²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร, คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

¹ Degree of Master of Science, Department of Agricultural Development, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University.

² ดร., สาขาวิชานวัตกรรมกรรมการเกษตรและการจัดการ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

² Dr., Agricultural Innovation and Management Division, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University.

* Corresponding author, E-mail: apinya5411010144@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน 2) ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 1,228 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง 302 คน เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกเป็นเพศหญิง ร้อยละ 96.00 ทำเครื่องแกงเป็นอาชีพเสริม เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพราะต้องการรายได้เสริม ได้รับข้อมูลจากประธาน ร้อยละ 64.24 ประเภทวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ร้อยละ 73.18 ระดับการประกอบการอยู่ในระดับชุมชน ร้อยละ 82.78 เงินทุนเฉลี่ย 94,652.29 บาท หนี้สินเฉลี่ย 298,026.32 บาท 2) ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของสมาชิกอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า เหตุผลเข้าร่วมเป็นสมาชิก คือ พอใจในกิจกรรมกลุ่ม ต้องการความรู้ และเหตุผลอื่นๆ มีผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ ได้รับข้อมูลจากประธาน คณะกรรมการ สมาชิก หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ หน่วยงานเอกชน และผู้นำชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 0.001 0.001 0.01 0.05 และ 0.05 ตามลำดับ ระดับการประกอบการ การจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เงินทุน และหนี้สิน มีผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 0.05 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน, แปรรูปเครื่องแกง

Abstract

This study aimed to investigate: (1) the personal, socio-economic, and general background factors of community enterprises; (2) members' opinions on the management of community enterprises; and (3) the factors influencing members' opinions on the management of chili paste community enterprises in Songkhla Province. The population comprised 1,228 members of the chili paste processing community enterprises. A sample of 302 members was determined using Yamane's formula. Data were collected using structured interviews and analyzed using frequency, percentage, maximum, minimum, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The findings revealed that: (1) most members were female (96.00%) and participated in chili paste production as a supplementary occupation. They joined the enterprise to earn additional income and mainly received information from the enterprise chairperson (64.24%). Of the enterprises, 73.18% were classified as basic community enterprises, and 82.78% operated at the community level. The average capital was 94,652.29 baht, while the average debt was 298,026.32 baht. (2) The overall opinions of members on enterprise management were at a high level. (3) Factors significantly influencing members' opinions on enterprise management included the reasons for joining—such as satisfaction with group activities, desire for knowledge, and other reasons—which differed significantly at the 0.001, 0.01, and 0.01 levels, respectively. Sources of information—namely the chairperson, committee members, other members, government agencies, private sector entities, and community leaders—also showed significant differences in opinions at the 0.001, 0.001, 0.001, 0.01, 0.05, and 0.05 levels, respectively. Additionally, level of operation, VAT registration status, capital, and debt significantly affected opinions at the 0.001, 0.05, 0.01, and 0.05 levels, respectively.

Keywords: Opinions, Community Enterprise Management, Curry Paste Processing

บทนำ

เครื่องแกงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการปรุงอาหารไทยหลายชนิด และเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ในปี 2566 ประเทศไทยส่งออกเครื่องแกงสำเร็จรูป 15,977 ตัน มูลค่า 2,131.6 ล้านบาท โดยมีตลาดสำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย (กระทรวงพาณิชย์, 2566) ความนิยมในอาหารไทยยังสะท้อนผ่านการจัดอันดับระดับโลก เช่น รายงานจาก TasteAtlas ในปี 2566 จัดอันดับพริกแกงไทยให้เป็นซอสยอดนิยมอันดับ 2 ของโลก นอกจากนี้ CNN Travel ยังยกย่องให้แกงมัสมั่นเป็นอาหารที่อร่อยที่สุดในโลกในปี 2564 (เนชั่นทีวี, 2566) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องแกงเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยที่สามารถสื่อสารวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้สหกิจชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากกระจายรายได้ สร้างงาน และเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

(พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งและเติบโตอย่างครอบคลุม โดยการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะการบริหารจัดการและความสามารถในการแข่งขันในระดับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ในปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงไม่เพียงแต่มุ่งเน้นผลผลิตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีการมีส่วนร่วม และสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวได้ ตามเป้าหมายหลักเพื่อให้ประเทศไทย “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) จึงได้นำการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มาประยุกต์ใช้ในวิสาหกิจชุมชน

จังหวัดสงขลา มีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง จำนวน 82 แห่ง เป็นอันดับสองรองจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งในปี 2564-2566 จังหวัดสงขลา มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นสูงที่สุดในประเทศ ร้อยละ 28.13 และมีสมาชิกจำนวน 1,228 คน แต่ในปี 2566 มีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงที่ได้รับการประเมินศักยภาพและต่อทะเบียนเพียงจำนวน 70 แห่ง พบว่า อยู่ในระดับปานกลางและปรับปรุง ร้อยละ 47.18 และ 7.21 ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) และจากการศึกษาของกมลชนก ญาณชิตร์ (2565) เกี่ยวกับการจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนยังประสบปัญหา 1) ด้านผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานของการดำเนินงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อยอดขายและการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค 2) ด้านราคาจำหน่ายต่ำเกินไปไม่คุ้มทุน วัตถุดิบมีราคาสูง ซึ่งส่งผลให้กำไรจากรายได้ลดน้อยลง 3) ด้านการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีทักษะและความรู้ด้านการส่งเสริมการขายด้านออนไลน์น้อย จึงเป็นอุปสรรคในการขยายช่องทางการตลาด จากปัญหาดังกล่าว สะท้อนได้ว่า การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงยังมีจุดที่ต้องปรับปรุง เพราะการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิก หากสมาชิกมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้สามารถกำหนดทิศทางการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพ จึงเกิดความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา เพื่อเข้าใจมุมมองของสมาชิกในการบริหารจัดการกลุ่ม และเกิดองค์ความรู้ใหม่ในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของสมาชิก อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคมของสมาชิก และข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง
- 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง
- 3 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการของคนในชุมชน มีกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอนในรูปแบบของการแปรรูปของผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ โดยครอบครัว องค์กร หรือเครือข่ายชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้กระบวนการที่ยุติธรรมระหว่าง ผู้ผลิตและผู้บริโภค การดำเนินการอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและ สร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีนัยของการสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือเป็นสุขของชุมชน (สมเกียรติ สุทธิธรรมากร, 2560)

ประเภทของวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน คือ มุ่งผลิตสินค้าเพื่อบริโภคในชุมชนหรือขายในตลาดท้องถิ่น ใช้วิธีการผลิตที่ไม่ซับซ้อน แต่ต้องมีมาตรฐาน ด้านสุขอนามัย เป้าหมายหลัก คือ การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้ชุมชน และ 2) วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า คือ พัฒนาต่อจากวิสาหกิจพื้นฐาน ใช้เทคโนโลยีและระบบที่ทันสมัย มีมาตรฐานคุณภาพระดับสากล และสามารถแข่งขันในตลาดใหญ่ รวมถึงตลาดส่งออก (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562)

ระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่าย และป้องกันเงินไหลออกจากชุมชน 2) ระดับชุมชน คือ มีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เช่น การซื้อขาย สินค้าภายในชุมชนเพื่อลดรายจ่ายร่วมกัน 3) ระดับเครือข่าย คือ เป็นความร่วมมือระหว่างหลายชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและผลผลิตที่แต่ละชุมชน มีเพื่อให้สามารถพึ่งพากันได้อย่างยั่งยืน 4) ระดับ การจัดการผลผลิตส่วนเกิน คือ มีการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำสินค้าที่เหลือจากการใช้ในชุมชน ออกสู่ตลาดภายนอก และ 5) ระดับธุรกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนที่พัฒนาเป็นธุรกิจเต็มรูปแบบ มีมาตรฐาน แข่งขันในตลาดขนาดใหญ่ได้ (วิชิต นันทสุวรรณ, 2544; จินตนา กาญจนวิสุทธิ, 2558)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) ได้นำ ทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นระบบ และมุ่งเน้นความยั่งยืนผ่าน 7 ด้านหลัก ดังนี้ 1) การนำและการบริหาร คือ ผู้นำและสมาชิกต้องมีบทบาท ร่วมกันในการกำหนดทิศทาง มีโครงสร้างบริหารที่เหมาะสมและกฎระเบียบที่ยอมรับได้ จัดสรร ผลประโยชน์ โปร่งใสด้านการเงิน และมีการทบทวนผลการดำเนินงานเป็นระยะ คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ สังคม จริยธรรม และการสนับสนุนชุมชน 2) การวางแผนการดำเนินงาน คือ จัดทำแผนโดยใช้ข้อมูล ภายใน-ภายนอกชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ วางแผนการปฏิบัติงานชัดเจน ถ่ายทอดให้สมาชิกเข้าใจ มีการติดตามและปรับแผนตามสถานการณ์ 3) การบริหารตลาด คือ วิเคราะห์ ความต้องการของลูกค้า ทรัพยากร และแนวโน้มตลาด ปรับปรุงแผนการตลาดอย่างต่อเนื่องเพื่อความ ยั่งยืน 4) การจัดการความรู้และข้อมูล คือ ขว้สาร รวบรวม แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลที่ทันสมัยเพื่อการพัฒนากิจการ 5) การบริหารสมาชิก คือ กำหนดเงื่อนไข การรับสมาชิกอย่างเป็นระบบ มีแผนพัฒนาสมาชิก การสร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการที่เป็นธรรม มีระบบประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิก 6) การจัดการสินค้าและบริการ คือ บริหารกิจกรรมให้เชื่อมโยง และส่งเสริมกัน ควบคุมคุณภาพของสินค้าและบริการให้มีมาตรฐาน และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินงาน คือ ประเมินผลเพื่อลดต้นทุน เพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก เสริมสร้างผลประโยชน์ต่อชุมชน และสร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิก

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งอาจถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ การแสดงความคิดเห็นอาจแสดงโดยการพูดหรือการเขียน เพื่อให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ความคิดเห็นนี้ เป็นผลมาจากความเชื่อ ทศนคติ ความคิด ซึ่งมีพื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์เป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น (สุวรรณรัตน์ จ้อยมี, 2555) โดยสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2549) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทความคิดเห็นว่า มิติด้านทิศทาง ได้แก่ 1) มิติด้านทิศทาง ได้แก่ ทางบวก คือ แสดงความรู้สึกเชิงบวก เช่น ความชอบหรือความพึงพอใจ และ ทางลบ คือ แสดงความรู้สึกเชิงลบ เช่น ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจ 2) มิติด้านความเข้มข้น ได้แก่ ความเข้มข้นมาก คือ มีความรู้สึกที่หนักแน่น ยากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น และความเข้มข้นน้อย คือ มีความรู้สึกที่ไม่แน่นอนแฟ้น สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นได้ง่าย นอกจากนี้ Remmers (1996) ยังแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (Extreme Opinion) คือ เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ทำให้สามารถกำหนดทิศทางความคิดเห็นได้ชัดเจน และความคิดเห็นที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Contents) คือ หากมีความเข้าใจและยอมรับก็จะเห็นด้วย แต่หากไม่ยอมรับก็จะไม่เห็นด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น เป็นกระบวนการเกิดความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่ผลของความคิดเห็นจะเหมือนหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล มาจาก 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) พันธุกรรม หรือ สรีระ เช่น อายุ เพศ 2) ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล เช่น การศึกษา ทักษะ 3) อิทธิพลจากครอบครัวหรือผู้ปกครอง 4) ความคิดเห็นของกลุ่ม และ 5) สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ (นงนพร ทับทิมทวีโชค, 2556)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 1. เพศ 2. สถานภาพสมรส 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ
ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 1. ตำแหน่งทางสังคม 2. เหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 3. แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง
ข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 1. ประเภทของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 2. ระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 3. สถานะการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 4. เงินทุนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 5. หนี้สินของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 6. ฝ่ายงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง 7. มาตรฐานรับรองการผลิตและสินค้าแปรรูปเครื่องแกง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ความคิดเห็นของสมาชิก
ในการบริหารจัดการ
วิสาหกิจชุมชนแปรรูป
เครื่องแกงจังหวัดสงขลา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา

อำเภอ	จำนวนวิสาหกิจชุมชน (แห่ง)	จำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน (ราย)	จำนวนตัวอย่างที่ เก็บข้อมูล (ราย)
เมือง	1	12	3
สติงพระ	3	46	11
จะนะ	5	136	33
นาทวี	8	118	29
เทพา	5	78	19
สะบ้าย้อย	6	117	29
ระโนด	3	56	14
กระแสสินธุ์	1	10	3
รัตภูมิ	7	83	20
สะเดา	12	118	29
หาดใหญ่	14	223	55
นาหม่อม	1	7	2
ควนเนียง	2	18	4
บางกล่ำ	5	73	18
สิงหนคร	3	55	14
คลองหอยโข่ง	6	78	19
รวม	82	1,228	302

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

ขนาดที่กลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (เจตนัยธ์ เพชรศรี, 2552) ได้จำนวนตัวอย่าง 302 ราย กระจายจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนสมาชิกแต่ละอำเภอ แต่ละแห่ง ให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยตัวอย่างที่ได้แต่ละราย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประยุกต์ข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการ ความคิดเห็น มาสร้างเป็นข้อคำถาม

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity Test) (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2556) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา (IOC) กำหนดเกณฑ์การผ่านเท่ากับ 0.67 โดยข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) กับ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงในพื้นที่อำเภอควนขนุน เขาชัยสน และป่าบอน จังหวัดพัทลุง จำนวน 30 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (สุวิมล ติรภานันท์, 2551) เท่ากับ 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ซึ่งแบบสอบถามครั้งนี้ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.964

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยสถิติ 2 ส่วน คือ

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคมของสมาชิก ข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชน และระดับความคิดเห็นของสมาชิก ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum Value) ค่าต่ำสุด (Minimum Value) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยระดับความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง เป็นมาตรวัดอันตรภาค (Interval Scale) ใช้สูตรอันตรภาคชั้น เพื่อกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ สูตรอันตรภาคชั้น = $(\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}) \div \text{จำนวนชั้น} = (5 - 1) \div 5 = 0.80$

ความกว้างของแต่ละชั้นเท่ากับ 0.80 และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเป็น 5 ระดับ ได้ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยต่อประเด็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง เห็นด้วยต่อประเด็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง เห็นด้วยต่อประเด็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง เห็นด้วยต่อประเด็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง เห็นด้วยต่อประเด็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อยที่สุด

2) สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัด สงขลา โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

2.1 สถิติค่า t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ, อาชีพเสริม, ตำแหน่งทางสังคม, เหตุผลที่เข้าร่วม, แหล่งข้อมูลข่าวสาร, ประเภทของวิสาหกิจชุมชน สถานะการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เงินทุน หนี้สิน ฝายงาน และมาตรฐานรับรองการผลิตและสินค้า

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน และเมื่อพบความแตกต่างจะใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD (Fisher's Least - Significant Different) โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคมของสมาชิก และข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา พบว่า สมาชิกเป็นเพศหญิง จำนวน 290 คน (ร้อยละ 96.00) สถานภาพสมรส ร้อยละ 78.50 จบประถมศึกษา ร้อยละ 54.30 อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 77.15 อาชีพเสริม ร้อยละ 64.24 คือ ทำเครื่องแกง ร้อยละ 59.60 มีการดำรงตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 32.45 เหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก คือ ต้องการมีรายได้เพิ่ม/รายได้เสริม ร้อยละ 82.78 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้จากประธานกลุ่ม ร้อยละ 64.24 เป็นประเภทวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ร้อยละ 73.18 การ

ประกอบการอยู่ในระดับชุมชน ร้อยละ 82.78 มีการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ร้อยละ 31.79 มีเงินทุนเฉลี่ย 94,652.29 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 298,026.32 บาท วิสาหกิจชุมชนมีการแบ่งฝ่ายงาน ร้อยละ 73.18 มีมาตรฐานรับรองการผลิตและสินค้า ร้อยละ 33.11 คือ OTOP ที่ได้รับจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และ อบ. ที่ได้รับรองจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร้อยละ 27.48 และ 12.58 ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.05 โดยด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.16 ส่วนด้านการจัดการความรู้และข้อมูล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.99 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา

ด้านที่	ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน	4.16	0.55	มาก
2.	ด้านการวางแผนการดำเนินงาน	4.04	0.62	มาก
3.	ด้านการบริหารตลาด	4.06	0.65	มาก
4.	ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล	3.99	0.62	มาก
5.	ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	4.02	0.66	มาก
6.	ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ	4.05	0.66	มาก
7.	ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	4.03	0.59	มาก
รวม		4.05	0.55	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา ได้แก่

1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง (ตารางที่ 3-4)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เพศ และอาชีพเสริม)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล		Mean	S.D.	t-test	P-value
1. เพศ	ชาย	3.95	0.30	-1.186 ^{ns}	0.255
	หญิง	4.05	0.56		
2. อาชีพเสริม	มี	4.08	0.53	1.383 ^{ns}	0.168
	ไม่มี	3.99	0.58		

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	ความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P-value
1. สถานภาพสมรส	ระหว่างกลุ่ม	0.88	2	0.44	1.446 ^{ns}	0.237
	ภายในกลุ่ม	90.56	299	0.30		
	รวม	91.44	301			
2. ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.66	6	0.28	0.908 ^{ns}	0.490
	ภายในกลุ่ม	89.78	295	0.30		
	รวม	91.44	301			
3. อาชีพหลัก	ระหว่างกลุ่ม	1.62	5	0.32	1.070 ^{ns}	0.377
	ภายในกลุ่ม	89.82	296	0.30		
	รวม	91.44	301			

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า ตำแหน่งทางสังคม ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ส่วนเหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ได้แก่ พอใจในกิจกรรมกลุ่ม ต้องการความรู้ และเหตุผลอื่น ๆ ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก เช่น เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างอาชีพ นำวัตถุดิบในชุมชนมาแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อสร้างกลุ่มให้แข็งแรง และต้องการสร้างให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ โดยสมาชิกที่เลือกพอใจในกิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.20) ต้องการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.16) และเหตุผลอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.69) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงสูงกว่าที่ไม่ได้เลือก (ค่าเฉลี่ย 3.89 3.98 และ 4.04 ตามลำดับ) ส่วนแหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ หน่วยงานเอกชน และผู้นำ มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 0.001 0.001 0.01 0.05 และ 0.05 ตามลำดับ โดยสมาชิกที่เลือกประธานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.17) คณะกรรมการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.29) สมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.16) หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.18) หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.36) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงสูงกว่าที่ไม่ได้เลือก (ค่าเฉลี่ย 3.83 3.95 3.92 3.97 และ 4.03 ตามลำดับ) แต่สมาชิกที่เลือกผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.96) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงต่ำกว่าที่ไม่ได้เลือก (ค่าเฉลี่ย 4.10) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง จำแนกตามปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของสมาชิก (ตำแหน่งทางสังคม เหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก และแหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม		Mean	S.D.	t-test	P-value
1. ตำแหน่งทางสังคม	มี	4.09	0.53	0.808 ^{ns}	0.420
	ไม่มี	4.03	0.56		
เหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง					
1. พอใจในกิจกรรมกลุ่ม	เลือก	4.20	0.48	5.107 ^{***}	0.000
	ไม่เลือก	3.89	0.58		
2. ต้องการความรู้	เลือก	4.16	0.47	2.912 ^{**}	0.004
	ไม่เลือก	3.98	0.58		
3. ต้องการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์	เลือก	4.07	0.55	1.561 ^{ns}	0.120
	ไม่เลือก	3.95	0.54		
4. ต้องการมีรายได้เพิ่ม/รายได้เสริม	เลือก	4.06	0.56	0.857 ^{ns}	0.392
	ไม่เลือก	3.99	0.53		
5. เพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง	เลือก	4.02	0.56	-0.938 ^{ns}	0.349
	ไม่เลือก	4.08	0.54		
6. เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	เลือก	4.12	0.56	1.833 ^{ns}	0.068
	ไม่เลือก	4.00	0.54		
7. ได้รับการชักชวนจากสมาชิกในกลุ่ม	เลือก	4.07	0.53	0.369 ^{ns}	0.713
	ไม่เลือก	4.04	0.56		
8. เหตุผลอื่นๆ ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	เลือก	4.69	0.42	2.636 ^{**}	0.009
	ไม่เลือก	4.04	0.55		
แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง					
1. ประธานกลุ่ม	เลือก	4.17	0.48	5.138 ^{***}	0.000
	ไม่เลือก	3.83	0.60		
2. คณะกรรมการกลุ่ม	เลือก	4.29	0.40	5.864 ^{***}	0.000
	ไม่เลือก	3.95	0.58		
3. สมาชิกกลุ่ม	เลือก	4.16	0.46	3.801 ^{***}	0.000
	ไม่เลือก	3.92	0.62		
4. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร	เลือก	4.06	0.52	0.352 ^{ns}	0.725
	ไม่เลือก	4.04	0.59		
5. หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ	เลือก	4.18	0.45	3.462 ^{**}	0.001
	ไม่เลือก	3.97	0.59		
6. หน่วยงานเอกชน	เลือก	4.36	0.48	2.582 [*]	0.010
	ไม่เลือก	4.03	0.55		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม		Mean	S.D.	t-test	P-value
7. หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	เลือก	3.84	0.46	-1.645 ^{ns}	0.101
	ไม่เลือก	4.06	0.55		
8. ผู้นำชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, อาสาสมัครเกษตร)	เลือก	3.96	0.59	-2.241 [*]	0.026
	ไม่เลือก	4.10	0.52		
9. สื่อออนไลน์ (โทรทัศน์ออนไลน์, วิทยุออนไลน์, Facebook, Line)	เลือก	4.07	0.52	0.441 ^{ns}	0.659
	ไม่เลือก	4.04	0.57		
10. สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์, โปสเตอร์, แผ่นพับ, ไว้นิล)	เลือก	4.16	0.37	0.392 ^{ns}	0.695
	ไม่เลือก	4.05	0.55		

3) ข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า ระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยสมาชิกที่เลือกการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนในระดับครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.71) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงต่ำกว่าระดับชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.03) ระดับเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.42) ระดับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน (ค่าเฉลี่ย 4.92) และระดับธุรกิจ (ค่าเฉลี่ย 4.42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 0.001 และ 0.001 ตามลำดับ สมาชิกที่เลือกการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนในระดับชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.03) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงต่ำกว่าระดับเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.42) ระดับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน (ค่าเฉลี่ย 4.92) และระดับธุรกิจ (ค่าเฉลี่ย 4.42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ ส่วนสถานะการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มเงินทุน หนี้สินของวิสาหกิจชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ โดยสมาชิกที่เลือกจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.15) มีเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.10) มีหนี้สิน (ค่าเฉลี่ย 4.24)) มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงสูงกว่าที่ไม่ได้เลือก (ค่าเฉลี่ย 4.00 3.90 และ 4.02 ตามลำดับ) (ตารางที่ 6-8)

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง
จำแนกตามข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชน (ประเภทวิสาหกิจชุมชน สถานะการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เงินทุน หนี้สิน การแบ่งฝ่ายงาน และมาตรฐานรับรองการผลิตและสินค้า)

ข้อมูลทั่วไปบางประการ		Mean	S.D.	t-test	P-value
1. ประเภทวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน	4.03	0.55	-1.215 ^{ns}	0.225
	แปรรูปเครื่องแกง	4.11	0.54		
2. สถานะการจดทะเบียนภาษี	จดทะเบียน	4.15	0.51	-2.176*	0.030
	มูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชน	4.00	0.56		
	ไม่จดทะเบียน				
3. เงินทุนของวิสาหกิจชุมชน	มีเงินทุน	4.10	0.53	-2.694**	0.007
	แปรรูปเครื่องแกง	3.90	0.58		
4. หนี้สินของวิสาหกิจชุมชน	มีหนี้สิน	4.24	0.55	-2.462*	0.140
	แปรรูปเครื่องแกง	4.02	0.55		
	ไม่มีหนี้สิน				
5. การแบ่งฝ่ายงานของวิสาหกิจ	มีการแบ่งฝ่ายงาน	4.05	0.62	0.036 ^{ns}	0.971
	ชุมชน	4.05	0.53		
	ไม่มีการแบ่งฝ่ายงาน				
6. มาตรฐานรับรองการผลิตและ	มีมาตรฐานรับรอง	4.01	0.54	-1.699 ^{ns}	0.090
	สินค้า	4.13	0.56		
	ไม่มีมาตรฐานรับรอง				

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูป
เครื่องแกง จำแนกตามข้อมูลทั่วไปบางประการของวิสาหกิจชุมชน (ระดับการประกอบการ)

ข้อมูลทั่วไปบางประการ	ความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P-value
1. ระดับการประกอบการของ	ระหว่างกลุ่ม	8.67	4	2.17	7.782***	0.000
วิสาหกิจชุมชน	ภายในกลุ่ม	82.77	297	0.28		
	รวม	91.44	301			

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
แปรรูปเครื่องแกงต่อระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนโดยวิธี LSD

	1. ($\bar{X}=3.71$)	2. ($\bar{X}=4.03$)	3. ($\bar{X}=4.42$)	4. ($\bar{X}=4.92$)	5. ($\bar{X}=4.42$)
1. ($\bar{X}=3.71$)	-	-0.317**	-0.713***	-1.209***	-0.711***
2. ($\bar{X}=4.03$)	-	-	0.396**	-0.892**	-0.394**
3. ($\bar{X}=4.42$)	-	-	-	-0.496 ^{ns}	0.002 ^{ns}
4. ($\bar{X}=4.92$)	-	-	-	-	0.498 ^{ns}
5. ($\bar{X}=4.42$)	-	-	-	-	-

หมายเหตุ 1. คือ ระดับครอบครัว, 2. คือ ระดับชุมชน, 3. คือ ระดับเครือข่าย 4. คือระดับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการจัดการผลิตส่วนเกิน
และ 5. คือ ระดับธุรกิจ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงจังหวัดสงขลา สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า สมาชิกที่มีเหตุผลในการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน เพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ต้องการความรู้ และเหตุผลอื่นๆ มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกที่พอใจในกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมช่วยกันแปรรูปเครื่องแกงตลอดกระบวนการผลิต อีกทั้งมีความถนัดในการทำอาหาร จึงสามารถใช้ความถนัดนี้ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น จากการจำหน่ายสินค้าเครื่องแกง ส่งผลให้เกิดความพอใจในกิจกรรมกลุ่มได้ สำหรับสมาชิกที่ต้องการความรู้และมีเหตุผลอื่นๆ มีความคิดเห็นสูงกว่าสมาชิกที่ไม่เลือก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรวมกลุ่ม ส่วนใหญ่สมาชิกได้รับความรู้จากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถเติบโตไปพร้อม ๆ กับกลุ่ม นอกจากนี้การใช้วัตถุดิบส่วนหนึ่งจากแปลงเกษตรของสมาชิก เช่น พริก ตะไคร้ ขมิ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรในชุมชน ตลอดจนกระบวนการผลิตอยู่ในรูปแบบใช้แรงงานสมาชิกในการล้าง คัดแยก ปอก ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาณ์ โสภณพุทธพร, นริรัตน์ สิริสาร และ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2566) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมความรู้และทัศนคติของสมาชิก เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ซึ่งสะท้อนว่า หากสมาชิกมีความรู้หรือความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ทำก็จะส่งผลให้เกิดความสามัคคีและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริหารกลุ่มเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัท ตาปัญญา (2566) ที่ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกมีความสำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสมาชิกได้รับความรู้และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ อินทรภักดี และประสิทธิ์ รักนุ้ย (2565) ที่ศึกษาการบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จังหวัดสงขลา พบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการผลิต ส่งผลให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

สมาชิกที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากประธานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ หน่วยงานเอกชน และผู้นำชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่ม การประสานงานหรือแจ้งข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ตลอดจนการเข้าร่วมอบรม ดำเนินจัดกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีการประสานงานผ่านผู้นำ คือ ประธานวิสาหกิจชุมชน หากประธานไม่สะดวกหรือไม่ว่าง จะมอบหมายให้คณะกรรมการหรือตัวแทนสมาชิกดำเนินการแทน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารกับสมาชิกรับทราบต่อไป หรือรับทราบโดยตรงจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หรือผู้นำชุมชน ในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของจริภรณ์ มีศรี (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมาชิกมีความเห็นว่า

การที่สมาชิกรับทราบข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน มีความสำคัญมากเป็นอันดับแรก และการมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อนกลุ่มสู่ความสำเร็จ

2) ข้อมูลทั่วไปบางประการของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง พบว่า ระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงแตกต่างกัน ซึ่งมีระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากการจดทะเบียนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านเดียวกัน หรือต่างหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้สะดวกในการจัดการด้านการบริหารกลุ่ม และการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูป ตลอดจนการรวมตัวกันทำกิจกรรมแปรรูปเครื่องแกงร่วมกันของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา เอกนิล (2547) ที่ศึกษาเรื่องวิสาหกิจชุมชนกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ศึกษากรณีกลุ่มเกษตรกรทำสวน ตำบลแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า การรวมกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรทำสวนเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน

การจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม การมีเงินทุน และการมีหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงสูงกว่าสถานะที่ไม่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่มีเงินทุน และไม่มีหนี้สิน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงที่มีการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มต้องมีรายได้ 1,800,000 บาทต่อปี การบริหารรวมถึงการดำเนินงานจึงมีความเข้มแข็งกว่ากลุ่มที่ไม่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เพราะต้องจัดทำบัญชีสำหรับยื่นภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ในขณะเดียวกันย่อมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้จากสถาบันทางการเงินได้ง่าย ซึ่งอาจทำให้มีหนี้สินที่ต้องชำระสูงกว่าวิสาหกิจชุมชนที่ไม่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และเน้นการระดมเงินทุนจากสมาชิกเป็นหลัก จึงไม่มีหนี้สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชรา คำมัน (2559) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ปัจจัยด้านการเงินมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารณ สุวรรณพงษ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่องการลงทุนและแหล่งเงินทุนภายนอกในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า การระดมทุนจากสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระยะสั้น แต่การมีแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินและการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถขยายกิจการและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ดีกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวรรณ พรหมประสิทธิ์ (2560) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทางการเงินในวิสาหกิจชุมชน การศึกษาวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มมีความสามารถในการจัดการทางการเงินที่ดีกว่า เนื่องจากการมีระบบการบัญชีที่โปร่งใสและสามารถจัดการหนี้สินได้ดีกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยด้านเหตุผลการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง เพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ต้องการความรู้ และเหตุผลอื่นๆ เช่น เพื่อพัฒนาชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชนมีการแบ่งฝ่ายงานและกระจายงานให้ทั่วถึง เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นว่าตัวเองมีความสำคัญกับกลุ่ม อีกทั้งกรมส่งเสริมการเกษตร ควรให้ความรู้แก่สมาชิกที่ปลูกพืชวัตถุดิบ เช่น พริก ตะไคร้ ขมิ้น ให้ขอ

รับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร ทำให้สมาชิกสามารถเติบโตไปพร้อม ๆ กับกิจการของกลุ่ม และกรมการพัฒนาชุมชน ควรให้ความรู้เรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มจากพืชวัตถุดิบ แปรรูปเพิ่มความหลากหลายของสินค้านอกจากการทำเครื่องแกง

2. ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง โดยประธานวิสาหกิจชุมชนควรใช้ช่องทางที่หลากหลาย นอกจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากประธานในการประชุมกลุ่ม ที่ในบางครั้งสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมได้ครบทุกคน ทำให้กระจายข้อมูลไม่ทั่วถึงแก่สมาชิก จึงควรใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ในการประชุมทุกครั้ง มีผลการประชุม ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่จะแจ้ง ติดไว้ที่ทำการกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกทุกคนสามารถเข้ามาดูย้อนหลังได้

3. ปัจจัยด้านระดับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน จากระดับพื้นฐาน ให้เป็นระดับเครือข่าย โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงรวมกลุ่มปลูกพืชวัตถุดิบ เช่น พริก ตะไคร้ ขมิ้น และแนะนำการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นเครือข่ายให้แก่วิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ทำให้วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายมีรายได้ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงก็มีวัตถุดิบในชุมชน สามารถลดต้นทุนวัตถุดิบ รายได้เพิ่มขึ้น เกิดเป็นกลุ่มย่อยที่ดำเนินกิจการโดยพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้กลุ่มมีความแข็งแกร่งที่จะพัฒนาระดับการประกอบการไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ในระดับธุรกิจต่อไป

4. ปัจจัยด้านเงินทุนและหนี้สิน เนื่องจากกลุ่มมีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อเป็นทุนในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกง ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มมีรายได้น้อย ส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้สินน้อย จึงเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก โดยกรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) ควรจัดให้มีโครงการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือกองทุนหมุนเวียนสำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อลดภาระหนี้สิน ทำให้กลุ่มได้มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ญานูชิตร์. (2565). การจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา [สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). รายงานจำนวนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำแนกตามพื้นที่ทั้งประเทศ รายงานประจำปี 2566. ค้นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2566 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/index_tree.php?section=1
- กระทรวงพาณิชย์. (2566). สถิติการค้าระหว่างประเทศ. ค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2567 จาก <http://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2562). คู่มือนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ นิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- จริภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนาตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (เอกสารวิชาการฉบับที่ 1/2563). กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการประมง สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2558). เส้นทางวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งพาตนเอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจตน์ยง เพชรศรี. (2552). การเปิดรับสื่อและความต้องการเนื้อหาข่าวสารของนักการเมืองท้องถิ่น จากสื่อขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนพร ทับทิมทวีโชค. (2556). ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัด อีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นุชสรุ คำมัน. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนชั่นทีวี. (2566). ไทยคว่ำอันดับ 17 โลก อาหารดีที่สุดในปี 66 สองเลย เมนูไหนดีดิลิสต์. ค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2567 จาก <https://www.nationtv.tv/lifestyle/food/378937435>
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2556). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท เอ้าออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด.
- วิชิต นันทสุวรรณ. (2544). แผนแม่บทการพัฒनावิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วารสาร สุวรรณพงษ์. (2562). การระดมทุนและแหล่งเงินทุนภายนอกในการพัฒनावิสาหกิจชุมชน. วารสารการพัฒนาองค์กร, 9(2), 75-88.
- ศุภวรรณ พรหมประสิทธิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทางการเงินในวิสาหกิจชุมชน: การศึกษา วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม. วารสารธุรกิจและการบริหาร, 10(1), 22-34.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2549). จิตวิทยาการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมเกียรติ สุทธินิกร. (2560). การพัฒนาโมเดลนวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ มูลค่าของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน [ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา เอกนิล. (2547). วิสาหกิจชุมชนกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ศึกษากรณีกลุ่ม เกษตรกรทำสวน ตำบลแพรงศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวรรณรัตน์ จ้อยมี. (2555). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรเมือง นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2551). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). คู่มือประเมิน ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน.
- ธัญญาณ์ โสภณพุทธพร, นารีรัตน์ สิริสาร และ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. วารสารวิชาการราชภัฏร้อยแก่น สารสนเทศ, 8(3), 262–281.

ธนัท ตาปัญญา. (2566). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต].

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อาทิตย์ อินทรภักดี และ ประสิทธิ์ รักนุ้ย. (2565). การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจ
ชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จังหวัด
สงขลา. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 8(2), 45–60.

Remmer, H. H. (1996). Introduction to opinion and attitude. New York: Harper and
Brothers Publisher Measurement.